ANY VII JUNY DE 1934 NÚM. 78

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

LES CARRETERES DE LES BALEARS I LA SEVA ADMINISTRACIÓ AUTONÒMICA

El Consell de Ministres de dia 21 del corrent mes de juny, autoritzà el titular de la cartera d'Obres Públiques per presentar a les Corts un projecte de llei creant la Junta Administrativa de Carreteres de les Balears, semblantment a la que funciona, de fa temps, a les Canàries. El decret corresponent fou publicat a la "Gaceta de Madrid" del dia 23.

Aquest projecte de llei, que encara ha d'ésser discutit i aprovat a les Corts, té pels fills d'aquestes illes, i sobre tot per a nosaltres —ben caracteritzats dins l'ideal i la doctrina que informa aquesta Revista des de la seva fundació,—una importància extraordinària: importància determinada no solament per les millores pràctiques que amb la nova administració s'han d'obtenir en els nostres camins, sinó per allò que el projecte representa en l'esfera de la política regional, ja que aquesta llei és la primera de caràcter autonòmic que s'ens concedeix. Es a dir, que aquest projecte, consta de dues parts: una material i l'altra espiritual; la primera d'ordre pràctic, i la segona de caràcter polític, ambdues ben interessants i estimables.

Encara que aquesta Revista no defensa interessos particulars de cap partit, seria inútil voler negar que és imantada per un ideal autonomista—per altra banda ben patent i manifest des dels inicis

de la seva aparició,—i és per això que avui, al donar compte del projecte de llei esmentat, ens hem d'alegrar i hem de fer vots entusiastes i fervorosos, perquè aquest projecte deixi d'ésser-ho prest, per convertir-se en llei positiva.

Hem de remarcar l'efecte que aquest projecte ha produït en tots els factors actius de la nostra societat. Tots l'han acollit amb satisfacció i picament de mans, encara que alguns d'ells sempre s'haguesin manifestat contraris a l'ideari autonomista, i en aquest aspecte ens hagin combatut com els seus defensors i propugnadors. Això és també per a nosaltres motiu de goig, perquè, o bé aquests factors contraris s'ens acosten—cosa que celebrariem sincerament—renunciant a les seves opinions errònies anteriorment exposades, o han vengut, amb aquesta ocasió i actitud, a donar-nos tota la raó posant de relleu la seva inconseqüència. No és admissible, moralment ni lògicament, que puguin acceptar-se públicament i amb joia els beneficis d'una llei, declarant-se al mateix temps contraris a l'esperit que l'informa: això seria un contrasentit i una traició que es faria a l'ideal; seria quelcom semblant a un furt comès sense el perill d'ésser descobert per la policia, sotmès solament a la justícia de la consciència i el remordiment interiors.

L'organització de la Junta Administrativa, que s'ha de crear mitjançant la llei esmentada, i els drets i obligacions que se li han de donar són una garantia a favor de l'èxit de l'empresa, encara que estigui per fer la reglamentació; que no creim vengui a modificar sensiblement el projecte. Aquest es fonamenta en la concessió anterior atorgada a Canàries, fa anys, que ha donat per resultat un millorament ben ostensible en les carreteres i camins d'aquelles illes, cosa a la qual s'han de dirigir tots els nostres afanys.

Estam cansats de llegir cada dia en els periòdics locals queixes i reclamacions sobre l'estat de les nostres carreteres. De Madrid estant, era ben difícil d'apreciar la raó de les protestes, i solament l'influència dels partits de torn en la governació de l'Estat, podia aconseguir, de tard en tard, com una dàdiva graciosa, la consignació esquifida de qualque engruna del pressupost, que permetia adobar, i encara quasi sempre defectuosament, els clots i les altres destroces.

Ara la Junta regional, coneixedora sense excuses de les nostres necessitats particulars i turístiques, tendrà autonomia en l'administració de les nostres carreteres i camins, i els cabals suficients per a poder desplegar, ordenadament i sense presses, la seva comesa amb totes les probabilitats d'un gran èxit.

Aquesta nova llei, que estam pròxims a obtenir, és el primer pas d'entrada a la nostra autonomia, i és per això que, en la seva aplicació i usdefruit, hem de posar-hi tots els nostres sentits, procurant per tots els mitjans que els resultats que d'ella esperam no es perdin abans de madurar. La política de partit ha d'estar allunyada de la Junta i de les seves zones d'influència, perquè del contrari ens exposam al fracàs i al descrèdit: fracàs i descrèdit segurs, que, sense poder-se atribuir a l'ideal autonomista, en serien però la seva ruïna momentània, en perjudici de tots els pobles i de la seva extensió a altres rams tan necessitats de la seva aplicació com les mateixes carreteres.

Abans d'acabar, siguin per a tots els homes de bona voluntat, que han intervengut en l'obtenció d'aquest decret, les nostres felicitacions i el nostre agraïment de ciutadans.

La geografia humana de Mallorca

Així com la vida passa, passa el temps que arrastra les vides, i en el món tot canvia i progressa ordenadament dins l'espai. I, encara que en aquest ordre hi hagi el flux i el reflux de les èpoques, el tot avança en sentit general.

La geografia humana no forma cap estat independent i incommovible, és germana de la història, i amb la mateixa història avança, es transforma, s'enriqueix, i ofereix cada dia a la ciència nous camps d'activitat i d'observació, nous problemes i noves perspectives. El procés de la civilització és el procés de la geografia humana, i la rapidesa del primer, en aquests darrers temps a Mallorca, ha originat l'estat floreixent de la segona. Els sistemes moderns de comunicació i translació de les gents, les noves necessitats individuals i collectives, les exigències de la salubritat i l'higiene, la lluita per la vida, la pau, la seguretat, i tants d'altres aspectes del corrent humà, són els factors que han determinat el seu desenvolupament meravellós i sorprenent alhora.

Quant a la situació que la geografia humana de Mallorca presenta en relació a la general, hem de dir que és opulent i d'avantguarda: opulent, perquè ha assimilat els progressos universals, i d'avantguarda, perquè les seves condicions particulars l'han feta avançar amb empenta formidable, i l'han posada al cap del moviment, dins el període comprés en els darrers vint-i-cinc anys passats.

Fent un poc d'història, ens serà ben fàcil de veure el desplegament humà en terres de Mallorca, des de l'antigüetat fins els nostres dies: Els primers nuclis de població agrupada—deixant de banda els prehistòrics, dels quals no en tenim encara un coneixement exacte—apareixen durant la dominació romana, distanciats uns dels altres i sense quasi connexió, malgrat els camins rodats que es construïren. En els segles que els islamites, almohades i almoràvids foren senyors de l'illa, augmenten els poblats, les alqueries i rafals, i amb ells s'intensifica el cultiu de la terra, i la

navegació i la rapinya acumulen riquesa. Jaume I el Conqueridor, als pocs dies de la seva entrada victoriosa a la Ciutat, complint els compromisos contrets a les Corts de Barcelona, reparteix els béns i les terres—que pobla de catalans—entre els vencedors, i, a l'ensems que amb la divisió crea noves propietats i hisendes, estableix els fonaments de la raça actual, sediment d'invasors i vençuts. Jaume II, davant la necessitat de collocar l'exés de població, i amb l'intent, al mateix temps, de fer possible el conreu de les terres allunyades dels centres urbans, funda noves viles, confereix drets i imposa obligacions als colonitzadors a fi d'assegurar l'èxit de l'empresa, i el mapa humà de Mallorca resta fet, quasi definitivament, ja que d'allavors ençà ha variat ben poc la seva toponímia i emplaçament ciutadana i rural. Més tard, les grans possessions—que sostenen el pes de les cavalleries reials—són la característica de Mallorca en el camp; fora de poblat s'alcen isolats els casals senyorials i majestuosos d'aquelles, sota la guarda de les seves fortificacions i torres de defensa, i els treballadors jornalers, a l'horabaixa, retornen al fogar de la vila: un fogar migrat i mal alimentat, sense cap atractiu ni cap comoditat. Arriba l'esplendor i la riquesa de Mallorca, amb l'esplendor i la riquesa de la seva marina mercant; el conrador es converteix en mariner, deixa la terra pel mar, la vila es desplaça al port, es crea nova propietat i s'estableixen nous costums, introduint-se amb els gremis les primeres millores socials i les comoditats individuals i collectives incipients. Amb el descobriment de les Amèriques perd el seu valor estratègic la Mediterrània, i el comerç passa a la ruta de l'Oceà; minva considerablement l'esplendor de la nàutica mallorquina, i el mariner torna a la terra, l'agricultura ofereix el pa que nega el mar, i els cultius, abans abandonats, s'intensifiquen novament, i el litoral es reintegra al centre. Mallorca, perduda la seva corona reial, entra en dissencions civils a causa dels abusos de la nova administració, i les lluites entre pagesos i ciutadans distancien els estaments, reguen de sang la terra, i provoquen la seva ruïna total. Infesten el mar pirates i corsaris, que desembarquen continuadament a les costes i arriben a les viles—construïdes totes a l'interior per precaució i temença d'aquestes escomeses—portant el damnatge i la mort; es reforcen les murades, es basteixen torres de defensa i atalaies, i la vida es reclou i fuig del litoral, deixant-lo despoblat i concentrant-se en els nuclis urbans, encerclada també pels bandejats de terra endins; i, fam, pesta i pobresa, són els

assots del regne perdut pels mallorquins, enlluernats encara de l'esplendor passada, i amb el posat d'un mendicant, que vestit amb ropatges de gran senyor, allargàs la seva mà a l'almoina. Triomfen la moral i la justícia, i les muntanyes i les mars són netejades de bandejats i de pirates. La pau acumula noves forces i noves esperances, i les Colònies llunyanes faciliten de bell nou la riquesa i el benestar, sinó amb l'esplendor del temps passat, sustentant al menys el progrés de l'illa, i pel camí obert, mercant i transoceànic, s'estableix el canvi dels braços per l'or, i comença l'emigració que resta energies a la producció del camp. De Cuba i de les Filipines entra l'abundància, producte dels esforços dels primers emigrants; és l'època en la qual es construeixen les principals carreteres, el ferrocarril xiscla pels camps, i s'estableixen les línies regulars de navegació al vapor; vé la guerra, Espanya perd les seves Colònies i Mallorca el seu comerç, i gràcies a la riquesa importada, la indústria va adquirint importància, absorbint els capitals improductius i collocant els braços sobrants. En la pau, que torna brillar, la població augmenta en sentit alarmant; ni el camp ni la indústria no poden alimentar la gent; la filoxera ha destroçat les nostres vinyes, que eren el gran marge de l'exportació, i comença una nova època de dificultats i misèries; però, les Amèriques, joves i immenses, poden absorbir els braços sobrants, i França pot consumir la fruita, i s'obri novament l'espita de l'emigració, aquesta vegada en sentit excessiu, perquè hi ha viles que quasi resten despoblades, encarint-se així la mà d'obra que fa pujar els preus i posa traves a la competència dels productes locals.

Aquest esbós que acabam de fer, encara que tan abstracte—no hem volgut allargar massa aquests senzills comentaris—ve a demostrar-nos, no obstant, el moviment històric de la nostra població i les vicissituds per les quals aquesta ha passat a través dels segles. En els darrers anys, aquest moviment ha estat formidable i ha vengut a modificar, ben visiblement, el mapa humano-geogràfic de Mallorca, presentant, amb les noves orientacions, nous problemes i possibilitats.

Els factors que més han influït en aquesta renovació, han estat segurament el turisme i les necessitats socials de la vida moderna després de la gran guerra.

L'arribada a l'illa de Chopin i George Sand, i la de l'Arxiduc d'Austria Lluís Salvador més tard, foren, sens dubte, els fonaments turístics de Mallorca, aixecats després fins a límits insospitats, pels

artistes que vengueren a cercar inspiració davant les seves belleses naturals, i per la propaganda constant i benemèrita del "Foment del Turisme". Els estralls de la gran guerra, sortosament, no ens aplegaren a nosaltres, i fins la seva conseqüència, en forma de crisi mundial abarcant tots els factors actius, ens ha deixat de banda, i la pau i la tranquilitat de la vida han estat fins ara els nostres béns espirituals i materials i les característiques que ens han posat de més relleu dins el panorama general.

L'enderrocament de les murades de la Ciutat, malgrat la mala traça amb que es dugué a terme, provocà el seu alliberament, la seva eixampla, i el seu gran augment de població, encara que els plans generals d'urbanització siguin excessivament extensos, en perjudici de l'estètica i de l'economia municipals. Es pot ben dir que la Ciutat, en pocs anys, s'ha superada a ella mateixa, i un dels factors que més han contribuït al seu desenvolupament prodigiós —després de l'enderrocament de les murades—ha estat el de l'introducció dels tranvies elèctrics, que han facilitat el desplaçament i transport humans.

Són comptades les possessions o finques rústiques de gran extensió que resten a Mallorca avui en dia: la partició d'herències i els avantatges económics produïts per la venda parcellada de la terra, han fet que aquelles fossin repartides en establiment, multiplicant-se així la propietat, la producció, i la riquesa, construint-se camins, i desdoblant l'habitació humana, que desbordant del poblat urbá s'ha extés arreu de l'illa transformant-la en una sola ciutat, transitada fàcilment i còmodament, degut als sistemes de comunicació pública i privada, que tanta d'importància han assolit des de l'entrada en els medis socials del telèfon i de l'automòbil, elements els més potents de la nostra transfiguració geogràfica.

El turisme—la indústria insular actualment de més relleu i prosperitat, a la qual devem la tranquilitat i la pau que abans hem comentat—va variant de dia en dia la fesomia geogràfico-humana de Mallorca, poblant i urbanitzant les riberes de l'illa, i portant la vida—que en temps passat era de terra endins—terra a fora, sobre les platges i el mar, a l'aire salabrós i a la llum intensa: Nova riquesa i floreixement que ha estat a punt d'estroncar fins a l'arrel la política nacional (?), salvada suara, no obstant, de la destrucció, per la campanya de les nostres entitats i representants parlamentaris, secundada en bona hora, per la comprensió del Govern que, malgrat tot, s'ha fet càrrec a temps del daltabaix

produït per les disposicions que havia dictat i que ha volgut rectificar.

Tota aquesta amplitud, fa absorbent la Ciutat estricta; les comoditats i els avantatges que ofereix en ella la vida moderna, i més encara el fet d'haver collocat fins ara en l'indústria, i sobretot en el ram de la construcció, els braços que es presentaven, han donat per resultat el despoblament de l'interior, que s'inicià de fa temps amb forta corrent, ja ben accentuada, amb la gent que abandona la ruralia per a establir-se a l'urbs.

I, malgrat la forta emigració dels anys passats—avui no solament aturada, sinó convertida en immigració, cosa que ja comença a fer-se notar i que té per causa originària la crisi general que el món travessa i les traves i entrebancs que els nostres treballadors troben a l'estranger per dedicar-se a les seves activitats i oficis, —el nostre cens de població va creixent i pujant, i la densitat es fa superior de cada dia i augmenta encara més amb l'entrada del turisme.

Tot això, que ara és signe de prosperitat i de riquesa, presenta i ofereix problemes greus de caràcter econòmico-polítics, que si no es resolen a temps, conjurant el pervindre, poden convertir un dia la prosperitat i la riquesa en decadència i pobresa.

Governar és preveure. I en aquest sentit seria convenient de posar tota l'atenció i el màxim interés en els problemes plantejats, que en línies generals i en síntesi acabam d'exposar a la consideració del lector.

La història humano-geogràfica de Mallorca, ens presenta l'exemple clar, com en el fons d'un gran espill. Que aquest exemple ens serveixi a nosaltres en el moment actual per conjurar la bancarrota possible en el futur, salvant de la destrucció la nostra economia política en perill, ara que es troba en el punt àlgid del seu equilibri.

ELVIR SANS

En ta boca, el destí...

La teva veu, que és violí daurat,
té un coixí de silencis per catifa.
Parles: l'hora s'abranda i es revifa.
I l'aire es fa repòs quan has callat.

Qui, posseint ta boca i son conjur,
l'ordre ritmés de cada instant futur!

OCTAVI SALTOR

LLETRES LLATINES

I

Ciceró prega enginyosament a l'historiador Lucceius que s'atanci a escriure la seva vida, sobretot el que es refereix al seu consulat, exili i retorn a la pàtria. Any de la fundació de Roma 697.

UN empagaïment, gairebé rustical, m'aturava sovint de demanar-te boca a boca el que ara enfora i per lletra et fas patent amb més gosadia, ja que així em sembla menys vergonyós.

Una coïssor cremant m'agullona, i a això no hi faràs cap retret, a pregar-te que vulguis pervulgar, o més tost encara lloar el meu nom en els teus escrits. Bé veig que vas passant-me amb raons; amb tot, has de saber una volta per totes, que és aquest un afer del que tenc pressa. Coneixia la teva prosa medullar, mes ara una nova lliçó refermava i acreixia el bon concepte que ja en tenia, i tan ullprès em deixava que arborava més i més el desig de veure't el més prest possible, tot atrafegat en la narració dels meus fets. A això m'empeny no solament l'esperança que així he de viure en la memòria de la posteritat, sinó també la cobejança de gaudir en vida, bé de l'autoritat de la teva aprovació, bé de la censura del teu judici benvolent, bé de la suavitat del teu clar enginy.

D'altra banda, quan t'escric, no he oblidat que tothora estàs ajupit sota el pes de molts de projectes, començats uns, embastats els altres. Així, en saber que portaves a bona fi la història de la guerra itàlica i la civil, i tu mateix em certificaves que donaves començ i posaves en ordre els materials per seguir envant, aleshores em semblava vengut el moment oportú d'avisar-te si no fóra millor d'entremesclar les meves coses amb les alienes, a la manera dels autors grecs, com Callistenes, quan historieja la guerra de Troia, Timaeus la de Pyrrus i Polibi la de Numància. Si encobeïsses tal suggerència podries escriure apart la conjuració ciutadana de les lluites amb els estranys.

Pel que atany a la meva lloança, poc hi fa sia d'una o altra manera; no així quant a la pressa que'n tenc, tanta que no comporta venguis al lloc dels esdeveniments, sinó que, deposada tota dilació, et posis ara mateix a dictar-la. De més a més, si el teu esperit primfilava entorn d'una sola matèria i en un sol personatge, per endavant no puc estar-me de fantasiar ja l'obra feta, ornada i ben documentada. Amb tot, caldrà confessar la meva gosadia, no ja en encomanar-te novella tasca, que les teves moltes podien bellament fer-te esquivar, sinó, el que és pitjor, comprometre la teva lloança. Tanmateix ¿què sé jo si la meva vida fora mereixedora dels teus elogis? Però que hi farem! El qui una volta gosa ultrapassar el termini de la vergonya, ja s'ha guanyat ben bé els honors de perfecte desvergonyit.

Per això et prec, amb tan d'encariment com puc, vulguis exalcarme polidament per damunt el juí que et mereixi i, si mester fos, no't dolgui de trencar les lleis historials. I si en un proemi consignaves que t'era plaent d'ésser vençut per l'amistat, a la manera de l'Hèrcules de Xenofont, bé voldria ara no desoïsses els seus precs, i que l'afecte més tost que la veritat et menàs la ploma. I si t'atançaves a tombar la voluntat a favor del meu afer, no dub que el teu talent havia de trobar escaient avinentesa per espandir-se folgadament.

Entre el començ de la conjurarió i el meu retorn som de parer que fóra adient de bastir-hi un petit cos historial, on es faria patent la fonda coneixença que tens de les mudances en el govern dels pobles, o bé remuntaries les causes dels esdeveniments o també mostraries els remeis en les adversitats, flagellaries la malvestat i lloaries l'acció noble i encara en ambdós casos raonaria el teu seny dreturer. I si gosaves escriure amb la independència de criteri que et caracteritza denunciaries la traidoria, els enganys i la infidelitat de molts. La meva dissort et seria pedrera prou rica i no exempta d'encís pel lector, perquè res no hi ha al món que tant l'abelleixi com seguir les mudances del temps i de la sort, que si són desplaents a qui les ha de suportar, en canvi esdevenen entretengudes i agradoses a qui en llegeix la relació. El record de la desventura passada sempre dóna goig. Al qui contempla la vida treballosa dels altres, com que ell en resta aliè, fins i tot li és plaent de compatir-la, amorosidament. ¿A qui desplaurà de sentir-se commogut, miseriosament, davant la mort d'Epaminondas esdevenguda a Mantinea, el qual en saber que el seu escut era salvat, manava que tot

seguit li traguessin la sageta pel plaer de finir amb coratge agosarat dins el dolor de la ferida? ¿Qui refusa de seguir, volenterosaament, les petjades de Temístocles durant l'exili i retorn a la pàtria? La planera relació del Anals i la del Calendari ens corprèn igualment.

Els esdeveniments varis i importables, amb què l'home de gosadia deu contrastar, ens colloquen en diferents estats emocionals d'admiració, expectació, joia, pena, esperança o temença. Però, si a fi de comptes els supera amb escreix, llavors l'esperit s'eixampla pel goig que li encomana aquella lliçó delitosíssima.

No creuràs el plaer que em donaries si t'atançaves a tractar fora dels teus escrits, on acostumes d'historiar el desenvolupament perpetual de les coses, el que jo podria anomenar la tragicomèdia de la meva vida treballosa, ja que és composta d'actes diversos i de no pocs projectes, que el temps i la prudència cuidaren d'esmenar. I no m'avergonyeix recaptar la teva mercè amb l'adulació i de dir-te que fóra per a mi la major complaença de trobar-me per tu exalçat fins allà on poguessis. Puix em consta ets home que sabs el que vals i per això reputaràs més d'envejosos que no d'aduladors els qui no t'alabin. De més a més, no som jo tan ingenu que tot i essent cobejós de la glòria immortal per la teva cooperació, no tengui en compte d'altra banda que, de retop, tu també has d'atènyer fama d'home entenimentat. Quan Alexandre atorgava la mercè que ningú no el pintàs més que Apelles, ni ningú no l'esculturàs llevat de Lysipus, amb això mirava tant l'anomenada que aconseguirien aquests artistes amb llur art com la part que a ell n'hi havia de pertocar. I per bé que aquells no feien altra cosa que donar a conèixer la figura d'Alexandre als qui n'eren desconeixents, si mai no ho haguessin realitzat, no deixaven tampoc d'ésser homes de nom preclar. També atenyia celebritat Agesilaus, rei espartà, qui mai no comportà que ningú, pintor ni escultor, reproduís la fisonomia de la persona. I amb tot, bastava un llibre de Xenofont, que a llaor seu escrivia, per certificar l'avantatge d'aquest damunt la pintura i escultura. Si m'atorgaves la gràcia de fer-me objecte dels teus escrits fóra per mi doblement grata, perquè a més de la joia que hi prendria el meu esperit, la dignitat del meu nom en treuria un guany no gens migrat, ja que sé cert que de la teva part no hi planyeries enginy, com feu Timeus amb Timoleontes o Herodot amb Temístocles, i encara, n'estic segur, hi afegiries l'autoritat d'un home claríssim, el qual tengué la ventura d'intervenir encertadament en els afers comprometedors i greus de la República. Així

coneixeré que amb mi s'ha fet aquell mateix pregó de lloances, a guisa d'Homer amb Aquiles, quan aquest arribava a Sigaeum, segons reporta Alexandre i que els meus actes són lloats per un baró meritíssim.

M'agrada ferm aquella dita d'Hector de Nevianus, el qual retreu que s'ufana no d'ésser lloat, sinó més tost que la lloança vengui d'un home digne d'ella. I si s'esdevenia que ara no poguessis complaure-m, val a dir, que si algun altre treball et captenia—puix no puc creure que et complaguessis en desoir a gratcient els meus precs, comportament que seria injust—em constrenyeries a fer el que molts sovint reproven, és a saber, escriure les meves memòries, per bé que si s'esdevingués el cas no faria més que resseguir les passes d'altres barons preclars. Però, com tu fàcilment comprendràs, aquest gènere té els seus inconvenients, perquè en contar ells mateixos llurs propis fets dignes de lloança els cal tractar-los assenyadament, i els punibles passar-los de llarg. Ajunta a totes aquestes raons la principal i és que la imparcialitat i l'autoritat del propis autors sempre seran mirades amb recel i no mancaran males llengües, que ho trobin mal fet i encara diguen per afegitó que tenen menys vergonya que no els pregoners dels jocs gimnàstics els quals, en haver cenyit el cap dels vencedors de corones triomfals i pervulgat, veu alta, llurs noms, o quan els triomfadors són ells mateixos, almenys, abans d'acomiadar-se de la festa, serven la precaució que altres els proclamin vencedors.

Veusací l'escull que em plauria defugir i fóra fàcil i planer si tu prenies per ton compte semblant tasca, com així ho esper. I no et meravelli que, tot i haver-me promès d'escriure acuradament sobre les ambicions i fets del nostre temps, ara t'hi encoratgi cuitadament i amb tanta prolixitat de paraules. La pruïja de veure acabada aquesta obra, com esmentava al començ, encèn les meves entranyes i un desig irrefrenable de l'ànima m'esperona a assaborir en vida la petita vanitat de la meva glòria i fer coneixença, per mitjà de les teves obres, amb els meus conciutadans.

Bé voldria, si et fos plaent, que m'adreçassis dos mots per tal de saber quins són els teus comptes. Si estàs resolt, ara mateix començaria a confegir les meves memòries, i si perllongassis la comanda, avinentesa no mancarà de parlar de tot amb tu de la vora. En tant, no deixis de la mà l'estilet i segueix polint el que tens començat i també amant-me. Estigues bo.

II

Servi Sulpici conta a Marc T. Ciceró la mort dissortada de Marcel.

Em dol que la notícia que t'he de dar no serà molt plaent. Però, com sia cosa que la desgràcia i la natura regeixen els bons, no em sembla desavinent de notificar-te el fet, tal i com s'esdevingué. El vint-i-tres de maig arribava per mar, des d'Epidaurus, al Pireu, quan vaig topar el company Marcel, amb qui llavors passarem junts el dia. L'endemà ens acomiadarem, posat que jo havia de seguir el meu viatge d'Atenes a Beòcia, on em dirigia, mentre ell, segons manifestà, pensava navegar encara cap a Itàlia i remuntar Maleas. El dia següent, però, a punt de partir, cosa de les deu de la nit, arribava a casa meva P. Postumi, i em feia a saber com P. Magi Chilo, tot just acabat el sopar, s'havia tret el punyal i l'enfonzava dues voltes al pit de l'amic i familiar M. Marcel, una al ventre, l'altra al cap, ran de l'orella, per bé que tot d'una es creié no serien mortals. A això afegia també que Magi, després de semblant malifeta es matava i que Marcel el me trametia a posta a mi, per tal que aplegàs els metges en consell. Allò que em manava ho portava a bon compliment aviat, i encara abans de rompre el dia feia camí cap a casa seva. Mes, quan m'acostava al Pireu em feia estar a relació un missatger d'Acidi, mitjançant un escut, que Marcel finava abans d'alba.

Així, aquell baró preclarissim rebia mort sangonent d'un home malvat. Aquell que per la seva dignitat mereixia el comportament cavallerívol dels mateixos enemics, no faltava un amic que li llevàs la vida.

Tot i això, els meus peus s'ensenderaren vers la cambra, on romanien tan sols dos lliberts i uns quants esclaus. Dels altres vaig aclarir que partiren, esporugits, per no poder comportar la vista del senyor llur, estès a terra en un bassal de sang.

Llavors, complint un deure, ajaçarem el cadàver dins la llitera

en què havia vengut i pels mateixos portadors el traslladarem a la ciutat, on massa em desteixinava perquè fos sebollit dignament.

Però, tots els meus afanys esdevenien inútils davant la negativa dels atenesos. Sembla que una prohibició religiosa, que mai no fonc trencada, los ho vedava, inexorable. Tot i això, tan sols per complaure'm, atorgaven la mercè ben singular d'enterrar les despulles al gimnasi que escollís. Així sepellirem Marcel a l'Escola de l'Acadèmia, la més illustre del món, i allí el cremarem, i encara cuidarem, sollícits, que els atenesos bastissen a la seva memòria una tomba marmòria.

D'aquesta manera, en vida i en mort, vaig fer pel difunt el que em tocava per obligació, ja que ell fonc company meu en el Consulat i també parent. Estigues bo.

Atenes, darrer dia de maig.

III

Ciceró renya, humorísticament, a Trebatius perquè li escriu que el Cesar el té per un gran jurisconsult i perquè, poruc, no volgué embarcar-se cap a Anglaterra. Any de la fundació de Roma 699.

La teva lletra em certifica que a la consideració del Cesar passes per un perfecte jurisconsult. Tens, doncs, motiu d'ufanar-te'n, puix anares a una contrada on donaràs a entendre que sabs alguna cosa. Si aquesta fos estat Anglaterra, illa gran, no hi haguessis trobat qui te guanyàs en aquest ram de la ciència. Per cert, et tenc un poc d'enveja—deixem ara xanxajar ja que l'ocasió hi convida—de veure que et demani el teu parer aquell a qui, no per suberbiós sinó per enfeinat, els altres no gosarien parlar.

Es estrany que la lletra no diga res dels teus afers que ¡valga'm Hércules! mir com a propis. Tem que no et gelis a les casernes hivernals. Per això fora bo que hi fessis encendre sovint bones fogueres. També així ho creuen Mucius i Manilius, puix tots sabem que vas molt primet de roba, per bé que per ací es rumoregi que no manca qui et fassi suar, rumor que em fa tèmer per la teva vida. Sé però d'altra banda, que ets més caute en coses de guerra que no de Dret. Tant com abans et complavies en submergir-te dins el mar, ara esquivares encomanar-te amb cos i cordes a les aigües de l'oceà, i encara t'estigueres de contemplar els carros armats dels anglesos, tu qui ací no tenies prou ulls pels gladiadors que en les festes lluiten a cavall, l'esguard tapat. Prou de xanxes.

En la lletra adreçada a Cesar parl de tu honorificament i per cert que no és aquesta la primera vegada. I com de seguir així podria significar que la voluntat de l'amic, sempre complaent, no era prou ferma envers de mi, em semblà millor d'escriure clares vegades. Amb tot, vaig reputar adient de renovellar-li el record mitjançant les darreres lletres. Et prec vulles tenir-me al corrent si aquestes foren profitoses, també com van els afers i quins son els

teus comptes, perquè desig saber el que fas, el que t'entretén i aixi mateix el temps que comptes estar lluny de nosaltres. Perquè, bé voldria entenguessis que solament un consol pot apaibagar el desconhort de la teva ausència i és pensar que així convé als teus interessos. I si la meva creença no fos certa, bé ens caldria ja confessar que nosaltres dos som els éssers més necis que el sol escalfa: jo, perquè no t'estir cap a Roma; tu, perquè no hi vens volant.

No ho dubtis, amic: una estona de conversa plegats, passada entre verbes i veres, val més que no tots els enemics i encara que no tots els nostres germans Aeduus. Per això desitjaria, com més prest possible, haver raó de les teves curolles, perquè tal volta: *podria aidar-te amb el consol, consell o cabals.*

ANTONI PONS, trad.

L'ÀNIMA I L'INFANT

DE JULES SUPERVIELLLE

El teu somrís, Francina, és fluid d'infantesa
i el món a on tu vius encar mal aclarit,
mes hi lluu la teva ànima, dins la seva escomesa,
amb la galta amorosa i el rostre acolorit.

I germanes bessones, camineu sempre unides.
Sembla una feta amb aire del matí o cap al tard.
Si jo em poso davant ses nines deixondides,
sé que ja l'altra espera sa part del meu esguard.

Heus-vos aquí enllestides per a la passejada,
corrent a qui pot més vers l'avenir subtil.
Quina marxa al davant, dins sa gràcia ignorada?
Quina marxa al darrera, com presa per un fil?

I el vent i el sol acreixen tant vostra joia ardida
que feu eixir de mare les ribes de la vida.

GUILLEM COLOM, trad.

PAPERS VELLS

LITERATURA SUBTERRÀNIA

No sé si algú deu haver recollit tota la literatura existent sobre, al marge o fruit de les famoses coves de Mallorca. Seria ben curiós, com ho seria la història pintoresca del descobriment d'aquestes meravelles subterrànies. Entre nosaltres—i no dic a fora perquè diversos autors estrangers de viatges se'n ocupen—el primer document imprès contant impressions de les coves, tema propici i esquer de tanta banalitat literària com hem patit modernament, deu ésser el curiós *Viage a la famosa gruta llamada Cueva de la Ermita en el distrito de la Villa de Artá,* (1) original del rector de Sant Nicolau de Palma, Mn. Antoni Cabrer.

El Capellà Cabrer entrà per primera vegada a les coves d'Artà en 1807 i s'hi passà sis hores, en una expedició nocturna, pujant des dels *pins de les vegues*, en reposar un instant sota els quals l'assaltava encara la por d'ésser presa dels anglesos, en aquella època que qualifica de "poc agradable". Aquesta excursió és la que descriu en el follet pompós i minuciós de 1840. En 1826 però, diu ell mateix que hi havia estat per tercera vegada, la segona en 1810, aixi és que en publicar-ne la descripció ja s'ho sap tot de memòria. Ja sap que el marquès de Palacios, Don Josep Tragie, brigadier del regiment d'hússars de cavalleria, afeccionat a les ciències naturals, havia provat d'arrencar, per endur-se'l, l'"ou ferrat"; sap el elogis de D. I. d'Antillón; sap allò de la novena meravella del món, i, al marge de la literatura, preveu que aquell "cóncavo del mundo" necessita d'altra illuminació que no les teies, a la llum de les quals els seus ulls no pervenien a destriar el detall de les sotilades im-

(1) Palma, impr. de Pedro José Gelabert, 1840.—Bover (B. E. B., T. I. n.º 184) la posa equivocadament de 1841. Aquest follet fou reimprès, amb les notes de l'autor i altres de seves, per D. Joan Lluís Estelrich en el *Museo Balear* (2.ª època, T. H, 1885, pp. 227, 330, 418, 655, 752 i 777), i recentment reeditat a base de l'anterior: *Relato de un viaje a las cuevas de Artá efectuado en 1840 por D. Antonio Cabrer, Pbro.* Ilustrado con litografías del siglo XIX. Palma de Mallorca, Reimpreso: Tip. de la Hija de J. Colomar, Verí 5, 1931. 70 p. 8 lam. i 1 pla f.t.

menses, amagades en la penombra del misteri. "¡Que desgracia no estar en otras manos,—exclama—o tener otro dueño esa propiedad! Es de creer seria incalculable el producto que anualmente rindiera bien cuidada é iluminada esa cueva". Heus aquí un precursor del Foment del Turisme.

Heus aquí també un paper vell, procedent de l'arxiu de l'extingida família Morey d'Artà, contemporani d'aquella descripció. Es el borrador d'una carta escrita per un artanenc, el Dr. Joan Morey i Blanquer a son gran amic Don Antoni Despuig i Dameto (1745-1813) el que havia d'ésser Cardenal de Pius VII en 1803. El paper, fulla volant, no duu cap data i diu al peu de la lletra, en la seva mateixa ortografia:

"Eminentíssim Senyor esta ly escrich per noticia; es el cas que el capellá Malindro, un Pintor, un Cabo de Cavellaria, se determinaren de entrar dins la Cova de la Ermita, y devallaren ab escalas de corde, y altres instruments abaix, qui su Eminencia hay ha agoydat; En fin, diven o los falte termes per esplicar lo que el Piso es ras si pot anar be per tot, y blanch com un paper á excepció de algunes Columnes qui son com a vidre negre, que me ha dit un de los qui eran que va vourer una cosa qui parexia una Puríssima de modo que va melevetjar per veurer si lo arrencaria y no pogué, hay una aygua molt grosa bona y fresca, las cosas diven hay que veurer no es posible contarlas; trobaren un lletrero qui deya D.ª Jusepa Clara 1514 y un altre Mateu Crespí 1607.

Hare millor informa ab Mestre Llorens Mestre qui també hey entrá qui es home de gust diu que en tot el mon no hay cosa mes de veurer, diu este que hay de totas especias de colors verd, negre, vermey, or, y trobaren una cosa a modo de un Betlem que diu que es se cosa mes primorosa se puga veurer".

Que es tracta de l'expedició de Mn. Cabrer no hi ha dubte. Bastaria la citació dels dos noms de 1517 i 1614 per identificar-la. El follet del rector de Sant Nicolau diu que la primera inscripció trobada, o de més amunt, es llegia així, no diu si en castellà i tot: *"La señora Doña Josefa Clar entró aquí el año 1517"*. I l'altra: *"Mateo Crespí Roman entró aquí el año 1614"*. De l'atrevida exploradora setzecentista, no en sabien aleshores ni en sabem nosaltres res. De l'altre, es deia allavors si es tractava d'un italià, de Roma. I el bisbe Don Bernat Nadal, home de moltes lletres, havia con-

tat a Mossèn Cabrer haver llegit a l'Escorial, en uns papers parlant de Mallorca, que el rei Felip III havia enviat a reconèixer la cova, que es tenia ja per cosa extraordinària, un cavaller italià, home entès per naturalista. Es tracta del mateix Crespí Roman? La història, la gran i la petita, és sovint un immens empedrat d'interrogants que queden sense resposta.

D'UNA LLUISA A UNA PEPA

Em sabria greu donar personalment encara més dret a la llegítima observació d'un humorista sobre la freqüència en que reincidim, els mallorquins, a anomenar per escrit certs personatges estrangers. Així és que procuraré atenir-me al precedent illustre de Valery qui, en el discurs d'entrada a l'Acadèmia Francesa, en referir-se al seu predecessor, Anatole France, apella a tots els girs i circumloquis, sense esmentar-ne directament el nom ni una sola vegada. Un truc, com tants d'altres, per fer literatura. Bé. Resulta assegurat que l'escriptora i el músic, aquella escriptora i el gran músic, indubtablement, romangueren a Cartoixa del 15 desembre 1838 a mitjan febrer de 1839. Sis mesos més tard, una de les celles de Cartoixa, no sé quina ni cal, hostajava una gent menys notable certament i més pacífica també, que des del seu anonimat humil han pervengut a deixar-nos en una carta, quatre petits detalls del monestir abandonat de gairebé cent anys enrera. Es el jardinet amb el parral i els dos tarongers de taronges dolces, el lloguer de sis reals al mes... En fi, vetaquí la carta sencera tal com és:

"Valldemosa 14 de Agosto de 1839.

Mi querida Pepa: Hace catorce dias que estamos en esta cartuja muy contentas disfrutando de esta hermosa campiña y sin calor, el viernes fuimos todo el dia a las Hermitas que es cosa deliciosa esta tres quartos o serca de una hora mal camino, y una subida mucho mas grande y pendiente que la de Monjió que dicen es el punto mas alto de la Ysla y fuí y bolví a pie, todo el dia andube y no me cansé, solo tres fuimos a pie los otros fueron en burros, nadie creia pudiese ir y así es que todos estaban admirados y mas no habiendo tardado mas que hora y media, pensamos permanecer aquí hasta octubre, la selda que tenemos que es una casita pequeña con su jardincito con un hermoso emparrado y dos naranjos muy grandes dulce nos cuesta seis reales al mes, el pescado rico el mas caro 18 quartos la carnisera.

Estraño no me hayas embiado el museo de este mes y aunque te escribí suspendieses la subscrición del Nacional buélvela a tomar y la del Panorama y Museo como antes la tenia.

Me alegraré sigas buena y Luís, Pepe nos dijo vendria hacernos una visita si no se marchaba en el primer Bapor, no ha parecido lo que me hace creer estará ya en esa si fuese así dale mis expresiones como a Luis, D.ª Teresa, la Monja Curra y Valdric y demás que se acuerden de mi, recívelas de Pepa y tu no dudes del cariño de tu affma. amiga.

Luisa

La contestación dirijelas a la fonda que alli cuidaran de remitirme todo lo que vaya para mi, este correo no he recivido ningunos Papeles."

Supòs que el "Monjió" vol referir-se al Puig Major, així transformat per l'autora de la carta, indiscutiblement forastera. Tant ella com la seva corresponsal ciutadana, la Pepa, no tenen cap interés en sortir de l'anònim. La fulla volant d'aquesta carta dóna fe de la seva existència un dia en aquest món, que totes dues deixaren fa temps, ai las! per un altre més definitiu. Déu llurs ànimes tengui, com la nostra un dia, en la seva santa glòria.

AIXÍ S'ESCRIU LA HISTÒRIA

Es a dir, ho demostra el següent paper, vell de cent seixanta quatre anys, doblegat com un full de carta a punt de sobre, i escrit de sa pròpia mà, així l'escrivia el Doctor Don Bonaventura Serra i Ferragut, cunyat d'aquell celebèrrim Doctor Fiol suara eixit a llum en el primer volum del seu Dietari per cura de Mossèn Antoni Pons. El paper diu—ja el comentarem després—al peu de la lletra:

"El Doctor Don Buenaventura Serra y Ferragut, Coronista general del Reyno de Mallorca (1), solicita del que se quiera thomar el trabajo de concurrir con su aplicación al deseo que le assiste de illustrar la Historia que está trabajando de estas Islas con las noticias,

(1) N'era des del 27 juliol 1759.

que corresponde también de la de Menorca que á sido siempre una de las dos Baleares, el que se le subministren las que expectan á la

Historia Civil,

De Antiguedades, Inscripciones, Medallas, Poblaciones, Lugares, Edificios, Casas, etc., como también su Número de Vezinos, familias distinguidas, y las Armas que hazen, timbres y blazones de que gozan, de los successos notables, especialmente desde el año 1650 en adelante; Varones Illustres en Armas y Letras, Escritores etc. Y por lo que mira al Eclesiastico, de sus Iglesias y Parroquias, Clero, Conventos de Religiosos y Religiosas, Hospitales y otras fundaciones Pías, como tambien si ha havido algunos que hayan muerto en opinión de gran Virtud o Santidad. Assí mismo se desearía lograr algún Mapa, si lo ay exacto de la Isla y de su Puerto, y por lo que mira a la

Historia Natural,

que esta tambien trabajando, las Noticias mas particulares de las producciones naturales de esta Isla, de los alimentos y frutos de que abunda, animales quadrupedos, Aves y Peces, de los arboles-plantas y hiervas singularmente medicinales; de las Piedras, Minerales, fósiles, Plantas pedrosas y marinas, Conchas y otras producciones de mar, cristallizaciones, petrificaciones, congelaciones, aguas y fuentes, y si las ay termales, minerales, Bituminosas u otras. Y en fin todo lo que se considerare digno de entrar en un Cuerpo semejante de Historia, que deja a las luces y consideración del que se quiera dedicar a favorecerle en este assumpto. Como tambien dezearia tener la noticia de algunos Authores que aia, se tengan que ayan escrito, tanto de Civil como de Plantas y otras producciones naturales de essa Isla, para poder acudir despues a comprarlos donde se hallan, o diligenciar su adquisisión para consul, tarlos; ofreciendo de su parte manifestar al Público su agradecimiento a la Perçona o Perçonas que contribuyan a su exeptación en todo lo que tiene insinuado; y esperando poder afianssar el acierto en lo que escriba de essa Isla en los desvelos e ingenio de sus mismos naturales. Palma julio 3, 1770."

No es qüestió de descobrir aquí la curiosa i rica personalitat del Cronista Serra (1728-1784)—gat i gos en el seu temps amb el caputxí P. Gaietà de Mallorca, com ho serien més tard Bover i Furió,—ni és fàcil dir-ne cosa que el citat Bover no sapigués i ens deixàs escrit en la seva utilíssima i per ara i tant insubstituïble

Biblioteca d'Escriptors Balears. Don Bonaventura Serra, fundador de la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País, va ésser l'erudit mallorquí europeu del seu temps. El paper transcrit ens mostra dues condicions de la seva honestedat científica. Mostra que allò que no sabia ho sabia, en canvi, demanar. I com oferia, jugant net, de reconèixer públicament l'ajuda que hagués pogut rebre de les persones a qui la demanava, com amb ell mateix havia fet Vargas Ponce en les seves *Descripciones de las islas Pithiusas y Baleares.*

Curiós seria de saber si de Menorca contestaren realment a la demanda d'ilꝏlustració, i en aquest cas en quina de les obres del nostre erudit setcentista anaren incloses. Car els manuscrits seus posteriors a 1770 són abundosos, apart que bé podien haver-se envencades les contestes en els trenta sis toms en quart de les *Recreaciones Eruditas.*

JOAN PONS I MARQUÉS

Carta oberta dels mallorquins al senyor Pompeu Fabra

"HONORABLE mestre i amic:

Ens plau de manifestar-vos la nostra adhesió al manifest signat per vós i per altres eminents escriptors catalans sobre "Desviacions en els conceptes de llengua i de pàtria", i aprofitar aquesta avinentesa per a reiterar en nom propi i dels mallorquins que amb nosaltres senten, i que són en major nombre cada dia, la nostra explícita declaració de catalanitat.

Subscrivim sense mudar-hi una lletra la definició de Miquel de Unamuno, el gran pensador espanyol:

"La sangre de mi espíritu es mi lengua,
y mi patria, el país donde resuene".

Així ho va entendre i sentir en l'auba de la nostra renaixença aquell Marian Aguiló que en fou el més ardorós apòstol, i d'ell, de Pons i Gallarza, de Miquel dels Sants Oliver, de Joan Alcover, de Miquel Costa i de tots els qui amb un amor més espiritual han estimat la terra mallorquina, hem heretat aquest sentiment de pàtria.

Es obvi que, ni lingüísticament ni espiritualment, com en altres termes remarqueu vosaltres mateixos, aquesta comunió en una gran Catalunya ideal no representa en nosaltres cap voluntat d'infeudar-nos a la regió que porta aquest nom en un sentit restricte com a nucli nacional originari de totes les gents de la nostra sang.

Units a aquesta Catalunya dels avis per vincles polítics o per lligams purament espirituals—que això sols la voluntat unànime dels mallorquins pot decidir-ho—creiem que aquesta unió ha de realçar més bé que desvirtuar la personalitat de Mallorca.

I fora de les fronteres que assenyala la nostra mateixa llengua, entre els pobles germans que estimem amb lleial afecte, volem dir com tenim a prop del cor aquesta Occitània del reialme pirenenc somniat pel poeta, en una ciutat de la qual naixia el nostre Rei En Jaume i que guarda en terres de Provença les cendres i la glòria de Mistral.

Barcelona, 22 de maig del 1934.

Miquel Forteza, Antoni M. Sbert, Miquel Ferrà, F. Vidal i Burdils, Llorenç Riber, Joan Mascaró, Joan Estelrich, Antoni Salvà, Joan Pons. J. Sureda Blanes, Joan Muntaner, Guillem Colom, Elvir Sans, Ignasi F. Rey, Antoni Pons, Prev., Salvador Galmés, Prev., Guillem Forteza, E. Darder",

E L S L L I B R E S

SANXO VICENS, PERE A.—*Confraries Religioses en Mallorca. Anys 1478-1484.*—Aplec de documents.—Publicacions de la "Societat Arqueològica Luliana"—Imp. de Guasp. Ciutat de Mallorca, 1933.—VIII + 135 pp. 12.º.

L'autor d'aquest llibre no és novell en el camp de la Història, en el qual té publicats altres meritíssims treballs, i bona prova d'això en pot donar el Bolletí de la "Societat Arqueològica Luliana", tot ell ple de la seva producció. El mateix llibre que comentam no és sinó una tirada apart de diferents articles publicats en aquell Bolletí, tots referents a les "Confraries Religioses en Mallorca" dels anys 1478-1484.

El mateix autor, en el pròleg que encapçala l'obra—concís però ben substanciós,—ens diu que el període comprès entre els anys esmentats, correspon al bisbat de Didac de Avellaneda, primer bisbe castellà que tengué Mallorca, provant el seu nomenament que, per tots conceptes, s'anava dret a la discutida unitat nacional espanyola, segellada i closa un any i mesos aprés, al morir, en gener de 1479, Joan II d'Aragó.

Els estatuts de les Confraries Religioses d'aquells anys—constituïdes i reformades a la Ciutat i a les parròquies de la pagesia, degut al caràcter eminentment pietós del Bisbe Avellaneda, que no per això deixà de suportar disencions i disgusts amb les Autoritats del país—presenten quelcom de general i comú: disposicions sobre el culte al Sant Patró, sufragis per les ànimes dels confrares difunts, assistència als viàtics i enterraments, a més de diverses regles sobre organització particular, i en el proemi d'alguns d'aquests estatuts s'ens mostra l'estil de l'època i l'ufana en que es trobava allavors a Mallorca la nostra benvolguda parla. Els costums del temps passat es reflexen en el llibre com en un espill clar i posat a la llum del dia.

En Sanxo, amb paciència, esforç i entusiasme que sols són capaços d'apreciar degudament els dedicats a l'esgotadora tasca de la investigació històrica—ha tret els documents que ens ofereix de dos llibres de Collacions de beneficis, que es guarden a l'Arxiu Episcopal, i en aquest treball i en els altres consemblants, que han omplert la vida de l'autor, la lletra menuda, imprecisa i borrosa, i els signes i caràcters extranys de la paleografia, li han ofert les belles perles de les troballes noves: perles i joies que ell, amb mà amplament oberta ens ofereix.

El llibre conté la transcripció de XIX documents i dos apèndix. Tot ell és d'interés, i no cal dir que tot afeccionat a la història l'haurà rebut amb un gran plaer. Cordialment hem de felicitar a l'autor.—E. S. R.

MACABICH LLOBET, ISIDORO.—*Sobre Arqueología Ibicenca—Ebusus—Ciclo Romano.*—Imprenta de Francisco Soler Prats.—Palma de Mallorca, 1932.—41 pp. de text i XIV de làmines.—4.º

Malgrat la data de publicació d'aquest opuscle, no ha estat ofert al públic fins ara, fa solament uns dies. En aquesta mateixa Revista i dins l'any passat, ja parlarem de la primera monografia històrica de Mn. Macabich, titulada *"Pityusas-Ciclo Fenicio"*, la sèrie de la qual continua amb la que avui comentam, fent honor al seu mèrit i indiscutible interés histórico-arqueològic, i subvencionada, com l'anterior, pel Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts.

Mn. Macabich, conegut poeta i historiador eivissenc, que ja té publicades diverses obres, totes elles ben acollides per la crítica i pel públic, és el President de la Junta del Patronat del Museu Arqueològic d'Eivissa, títols el dret als quals posa de manifest en aquestes monografies, i és, a part d'això, uns dels fills de l'illa germana de més dinamisme i entusiasme per a tot allò que representi cultura i patriotisme.

La present monografia, que acredita una vegada més la bona fama adquirida pels tallers tipogràfics d'En Francesc Soler, no desmereix gens ni mica l'interés desvetllat per "Pityusas-Ciclo Fenicio", essent-ne una bella continuació. L'obra consta de cinc parts: La primera, titolada "Ebusus", compté una disquisició extractada de caràcter històric; la segona, inclou les "Notas", o cites que es fan a la primera, plenes d'erudició i coneixements de la matèria; la tercera, es refereix a la "Toponimia Románica" de l'illa, i és un exponent de claretat que ajuda ferm a la comprensió perfecta de la tesis sustentada per l'autor en les anteriors; la quarta, és l'"Indice de las láminas", en el qual aquestes són explicades amb tota riquesa de detalls; i, la quinta, comprèn les dites làmines, sense les quals no seria possible fer-se càrrec de les explicacions i teories que ens presenta Mn. Macabich: làmines que, per altra banda, venen a confirmar la importància i riquesa del Museu Arqueològic d'Eivissa.

Mn. Macabich fa gala, en la publicació esmentada, dels seus grans coneixements de l'història romana i sobretot, de la part que es refereix a l'illa germana, per a la qual ha demostrat sempre una veneració i devoció no superades per ningú encara. La present obra no pot mancar a cap biblioteca de fons històric o arqueològic, i molt menys encara a cap estanteria d'aficionat a les coses nostrades; aquest és, creiem, el millor elogi, a l'ensems que el més sincer, que podem tributar a l'autor, a qui hem de felicitar i demanar-li que la sèrie de les seves monografies no s'estronqui amb la que acabam de examinar.—E. S. R.

HERNÀNDEZ I SANZ, FRANCESC.—*"Història de la Invenció de la Nostra Señora del Thoro". (En forma de comèdia).*—Obra inèdita en tres jornades i en vers, d'autor anònim, donada a l'estampa per...—Tipografia Mahonesa—Mahó, 1931.—98 pp.—8.º

Sentidament dedicada a LA NOSTRA TERRA, N'Hernàndez Sanz ens ha fet ofrena d'un exemplar d'aquest llibre que acaba de veure la llum, i amb el qual ha tret de la pols del temps la interessant comèdia que conté.

N'Hernàndez Sanz és prou conegut de tots els aficionats a la literatura i a l'història, per les obres que ja té publicades, perquè nosaltres n'hagim de fer la presentació. Hem de dir, això si, que a l'illa germana ell és qui serva viva la devoció a l'arqueologia i la història, digne sucessor dels Ramis, Oleos i Riudavets; que la seva producció, sempre plena d'interés i d'atracció, està escampada arreu en llibres, diaris i revistes, i que l'Ateneu, l'entitat més benemèrita de Mahó i de Menorca, ha tengut en ell un dels seus puntals més ferms i de més positiva valor científica.

La "Comèdia" que ofereix a la nostra delectació, ja fou publicada per ell mateix en la "Revista de Menorca", però ara, segurament convençut de la seva importància, no solament literària sinó filològica, decidí d'estampar-la en el volumet que ens ha enviat i que fa goig per la seva presentació i sobretot pel seu contengut.

N'Hernàndez Sanz ens conta, en la "Introducció" a l'obra, com va salvar aquesta joia de la destrucció, destinada a la *carn* i manllevada a la delectança de l'esperit. L'adquirí, entre altres manuscrits, a un carnicer que tenia el propòsit d'embolicar amb ells la seva mercaderia, cosa no sols contrària a l'higiene sinó més encara a l'art de trovar. Creu l'editor, que el nom de "Pedro Monjo" que figura al peu de la comèdia és el d'un simple copista, i que la seva paternitat s'ha d'atribuir a l'anonimat d'un dels frares Agustins que vivien al cim de la muntanya del Thoro: autor que no volgué donar-se a conèixer per excés de modèstia potser, o tal vegada per respecte als hàbits que vestia.

"Lo cert i positiu és—diu Hernàndez Sanz en la Introducció—que l'aparició d'aquesta comèdia vé a confirmar-nos un fet molt digne de tenir-se en compte dins la història de la literatura catalana. La nostra pròpia llengua fou, des de la colonització de Menorca pels catalans, en 1287, fins a mitjans del segle passat conreuada amb amorós respecte per tots els menorquins, tant dins l'esfera oficial com dins la privada, i mentre Catalunya estricta i les nostres illes germanes Mallorca i Eivissa, baix del jou de Felip V de Borbó, perdien sa pròpia personalitat, castellanitzant-se, i la litetatura anava rodolant cap a una total desfeta, Menorca, lliurada a la Corona Britànica pel tractat d'Utrech, gaudint d'aquelles llibertats que els nous dominadors li concediren, es convertia en baluart, encara que feble, de la nostra llengua vernàcula".

No hi ha dubte, però, que l'autor de la comèdia, fos qui fos, era tot un poeta; un poeta popular valent, bon versificador, i en certs passatges inspirat. I, malgrat alguns castellanismes i, més que això, barbarismes, que adesiara són com xiscles estridents dins l'estil i l'emoció dels quadres, l'obra és ben digna de figurar dins l'antologia lírica menorquina.—E. S. R.

HERNÀNDEZ SANZ, FRANCISCO.—*Episodios de la guerra de los anglo-españoles contra Francia, durante su primera República, vistos desde Mahón. 1793-1795.*—Tipografía Mahonesa. —Mahón, 1933.—231 p.—8.º

Aquest és el segon llibre que aquests dies hem rebut—també exquisidament dedicat a aquesta Revista,—del nostre bon amic menorquí, Cronista de la Ciutat de Mahó, C. de les Acadèmies de la Història i de Belles Arts de Sant Ferran, Oficial d'Acadèmia i d'Instrucció Pública de França, etc. del qual acabem de parlar.

Aquests "Episodios", són també tirada en part de "La Revista de Menorca", i van dedicats a l'Excm. Sr. D. Josep Giral Pereira, ex-Ministre de la República Espanyola.

Ens diu Hernàndez Sanz, en una "Nota preliminar", que els aconteixements que es refereixen exclusivament a la intervenció menorquina, objecte primordial del treball, es substenten de les dades extretes de la documentació inèdita que guarden els arxius municipals de Mahó i especialment del "Diari de Mahó", crònica de valor inestimable, redactada des de 1776 a 1826 pel capità de la Marina mercant mahonesa, D. Joan Roca i Vinent

La interessantíssima obra qne comentam està dividida en diverses parts: Antecedents—El cos de l'estudi, subdividit per anys—i Apèndix. A tots els que coneguin un poc la història de Menorca—tant deslligada en certes èpoques de la de Mallorca —no els ha de venir de nou la importància d'aquest llibre, per la seva exclusiva referència als anys, tràgics i tumultuosos, compresos en el període de 1793-1795, tres anys solament, però d'un interés extraordinari en l'història i evolució de l'Humanitat.

Es per demés sabut l'important paper que va jugar Mahó, durant el segle XVIIIe, en les grans lluites que tengueren per camp la Mediterrània occidental, des de la guerra de "Successió" fins al tractat d'Amiens. El grandiós i incomparable port de Mahó fou, unes vegades, el teatre en el qual dirimiren llurs rivalitats, amb les armes a les mans, les nacions que encobejaven la possessió; altres, el lloc de refagi de les armades amigues, que en ell trobaven els mitjans necessaris per restaurar les seves naus averiades i per atendre degudament els seus malalts i ferits. Per això, els episodis esdevenguts en els anys 1793-1795, vists des de Mahó com des d'una balconada situada en el centre de les lluites són d'una importància i d'un excepcional interés ben fàcils de capir.

L'obra d'Hernàndez Sanz, escrita en castellà i en un estil literari impecable, atreu el lector no solament per l'interés de la narració històrica sinó també per la seva clara exposició i riquesa de detall, cultivava amb tot afecte i pulcritut per l'autor, al qual volem felicitar de tot cor.—E. S. R.

Congregación de Hijas de la Misericordia, Terciarias de S. Francisco de Asís.—Reseña histórica por una Religiosa del mismo Instituto. 1856-1929.—Editorial Seráfica.—Vich, 1929.—397 p.—8.º.

El misteri de l'anònim cobreix la paternitat d'aquest llibre, d'un intens i veritable interés per a l'història general de Mallorca. Escrit en castellà, amb facilitat i correcció literària, sembla que el seu autor no sigui cap novici en el maneig de la ploma, que fa correr simplement per les pàgines del llibre en bell estil, deixant tot un rastre de llum històrica, clara i sense obagues. I encara es fa l'obra més agradable i atractívola, amb la guia gràfica dels gravats que la decoren.

El llibre, ultra la "Dedicatoria" i uns mots "Al que leyere", compté X capítols, subdividits tots ells en diversos articles, de manera que, així sistematizada l'obra, no ofereix cap inconvenient a la recerca, i la seva exposició no pot ésser més pràctica. L'estudi al qual el llibre es contreu, comprèn els anys 1856 a 1929, únics que la matèria històrica permet, ja que en el primer és quan el benemèrit mallorquí i noble senyor, Mn. Gabriel Marià Ribas de Pina, sollicita el permís per fundar

a Pina la Congregació de Filles de la Misericordia, i en el darrer signa el seu treball l'autor anònim. Ens plau d'haver llegit aquest llibre, i d'haver contemplat al través de les seves pàgines. el desenvolupament admirable, ràpid i portentós, de la Casa pairal de les monges de Pina, que avui té escampades les seves filles no solament arreu de Mallorca, sinó per Espanya i per l'estranger. I, si hem sentit el goig íntim de la seva prosa, tènue i espiritual com un fil d'aranya teixit a la llum del bon Déu, més encara hem sentit l'emoció d'aquest desplegament de les filles del Senyor i de la nostra terra, perquè sabem que amb elles hi ha anat la pau, l'ensenyança dels pobres i el bàlsam pels dolors físics i morals de l'humanitat.—E. S. R.

JUAN JUAN, BERNARDO. Director del Laboratorio municipal.—*Conveniencia de la depuración de aguas y resultados obtenidos en la Zona de Poniente.*—Ayuntamiento de Palma de Mallorca.—Conferencia pronunciada por... el día 12 de septiembre de 1933.—Tipografia Ordinas.—Palma.— 33 p. s. n.—8.º.

Aquest follet, d'un interés científic innegable, escrit en llengua castellana i estil correcte i fàcil, conté la conferència que el nostre amic, el bacteriòleg Bernat Juan, va pronunciar en el saló de sessions del Consistori Municipal d'aquesta Ciutat, quan l'Ajuntament organitzà la propaganca del projecte general de canalització d'aigües i clavagueres per a donar-lo a conèixer als ciutadans i a la crítica.

L'estudi, ilÍustrat amb gran profussió de gràfics i estadístiques, que venen a confirmar les teories i demostracions de l'autor, amb claretat perfecta, està dividit en les següents parts, per a major comprensió del lector, cosa que aconsegueix perfectament l'escriptor i conferenciant: *Conveniencia de la depuración de las aguas. —Conveniencia de la depuración en Palma.—Depuración natural del agua.—Procedimientos de depuración urbana.—Promedio mensual del número de bacterias, antes y después de la depuración,* (en relació a l'aigua de la nostra Ciutat).

Felicitam l'autor pel seu treball, i li agraim l'exemplar imprès que ha tengut l'amabilidad d'enviar-nos.—E. S. R.

MARIA ESTEVE DE VICENS.—*Errada de comptes. Peça lírica en 3 actes.* Mallorca 1934. [Impremta Politècnica] 60 p. 12.º.

Aquesta obreta, musicada pel mestre Artur Baratta tingué un èxit sorollós a l'ésser estrenada al Teatre Principal de Palma. Es en certa manera una consagració de les nostres danses populars, que amb tota la seva diversitat passen amb les seves cadències i harmonies a través dels tres actes de l'obra. La dansa ens dóna, com ha dit Maragall, la forma reveladora del grau espiritual que la terra ha assolit humanitzant-se. I és grat de constatar com les essències terrals que serven les nostres danses desperten encara ara l'entusiasme d'un públic heterogeni i nombrosíssim com el que omplia la sala la nit de l'estrena. Danses àgils, on les fines pagesetes volen amb les ales lleugeres dels seus peus jovenívols, hi van plegades amb altres de pas lent, calculat, greu la cara sense somriure, caracteritzades per una eurítmia marcada pel moviment armoniós del cos, la torsió dels braços, el desplegament estudiat de les mans.

Damunt aquesta base l'autora ha escrit un llibret ple de sal pagesa, amb grums

de fina ironia, com al fer ressaltar el caire *cursi* que pren sovint la deformació de la llengua i del costums ancestrals per ingerències forasteres, que debades volen semblar d'una major finor i elegància. L'obra sembla voler demostrar l'*errada de comptes* que va l'autèntica pagesa que abandona el vestir de la pagesia, i amb ell les sanes costums del poble senzill per fugir de la feina que ennobleix i dignifica.

El mestre Baratta extregué de la pedrera inesgotable de les danses i cants populars, sovint amb gran encert, la música de l'obra.—J. S.

MARIA VERGER.—*L'Estela d'or.*—Palma de Mallorca, 1934.

Amb aquest llibret de versos, pulcrament editat per la mateixa editorial que no fa gaire ens donava el primer volum de la "Biblioteca Illes d'or", que és per a les lletres de Mallorca tota una esperança, Maria Verger ens ofrena avui un breu recull de poemes que ve a continuar la trajectòria establerta en el seu llibre anterior *"Tendal d'estrelles"*.

Fidel en el fons a les normes clàssiques de l'anomenada escola mallorquina, Maria Verger, en aquest com en altres llibres, sembla lluitar aparentment per deseixir-se'n. Els poetes mallorquins operen en general per imatges. Ella, sense refusar-les, procedeix sovint per conceptes. L'amor que canta

...és com la flama pura
del foc que mantenia la vestal.
Ni anhel, temor, desfici ni tortura
torba la llum del cel, que és goig vital. (X, p. 27)

I emportada per aquest goig, difussiu com tota bondat,

es fondria dins l'ample firmament
com un alè diví d'intens perfum
per ungir els mortals joiosament
en glops de vida i en torrents de llum!

No cal, però, enganyar-s'hi: Maria Verger, que en el fons és una mallorquina de soca a rel, més que del concepte abstrús, s'agrada també de la imatgeria rica i de les paraules lliscants i lluentes:

Sóc un jardí en perfum ornat de sol
on cada pensament és una rosa...
Sóc un lleu papalló que enjoia el vol
libant un glop de vida en cada cosa

s'exclama en el poema VII. I embriagada d'aquesta mel del viure, es plau de *tancar els ulls, tombar el cap* i *somniar.*

esflorant roses, lliris i clavells

sota el vent *cridaner i tremolós,* mentre els seus cabells voleien i els seus llavis riuen *saturats d'un goig* que l'*adelita* i la *tortura* alhora.

El punt dolç d'aquesta poesia, que a través de les seves clares característiques

insulars serva un ressò neguitós dels poetes continentals contemporanis, sembla representat, al nostre entendte, pel poema XXII del volum, aquell que comença:

Amor, amor que és veritat eterna,
semblant a una ala immensa m'ha enlairat;
sóc la mateixa llum que el món governa
a punt de donâ al cel la claredat.—G. C.

Tota civilització forta imposa a l'art uns lligaments exteriors, perquè aquella sotmet tot el domini pràctic a la primacia del bé de l'home, i ordena poderosament totes les coses a aquest bé. No és que no s'hagin dit els avantatges que l'art, si vol, treu d'aquells lligams. I no l'art solament. El miserable estat del món modern, cadàver del món cristià, fa desitjar intensament la reinvenció d'una civilització vertadera. Però si aquest desig havia de fallir, i prosseguir la universal dissolució, ens en consolariem, perquè veiem, a manera de la desfeta del món, que les coses de l'esperit s'apleguen allà on els homes són en el món, però no són del món; l'art i la poesia són d'aquestes, amb la metafísica i el seny. La caritat dels sants menarà el chor. Tot això no té morada permanent ací baix, habita a l'atzar, esperant qne el temps s'acabi. Si l'Esperit qui flotava damunt les aigües, ara ha de planar per damunt les ruïnes, què importa? cal només que vingui. El que és sempre segur, és que arribem a un temps en què tota esperança no posada a nivell del cor de Crist serà fallida.

JACQUES MARITAIN. *(Fronteres de la poesia.)*

L E S A R T S

TEATRE

Els fats s'entestaren, sembla, en fer-nos anar sempre endarrerits en el comentari a les estrenes del teatre en mallorquí. Tres són les obres de que no hem dit encara res: *El Tio de l'Havana,* de Josep M.ª Tous i Maroto; *L'Embat,* de Gabriel Cortès, i *Una i Oli,* de Miquel Puigserver, Amb tots tres ens consideram amb deute.

La primera obra citada, en tres actes i en prosa, estrenada el 4 d'abril, és una "suite" llunyana, diriem, a la precedent del mateix autor: "Mestre Lau es taconer". I no precisament per semblança d'argument, sense que el parentiu deixi d'ésser perceptible també en això, sinó més aviat per la direcció, factura, manera, estil i intenció. Sense gaire ambició ni tampoc gaire esforç, gosariem dir, cap a la densitat artística,—i seria l'únic retret que hi posariem—aspira simplement a distreure i fer passar honestament l'estona fent riure, cosa que aconsegueix plenament. L'obra tengué un èxit de públic, èxit continuat en representacions posteriors per la mateixa companyia Catina-Estelrich, que en obres com aquesta es situa i mou a satisfacció.

En un altre pla es classifica la comèdia dramàtica en tres actes i en prosa de Gabriel Cortès, *L'Embat,* estrenada per la mateixa companyia dia 11 d'abril. La sensillesa d'un cor ingenu enlluernat per un amor de Ciutat, una passió corsecada, sentimentalitat planera, bonhomia, normalitat. I un estil cuidat, un lèxic triat, sense vulgaritats i sense estridències. Una certa ambició artística, molt natural i lògica i a més sempre exigible des del punt de vista crític. Potser els personatges manquen de precisió, de consistència, però hi ha una orientació de fi, un desig, i coses ben aconseguides. Esperam encara més.

De *Una i Oli,* estrenada el 18 d'abril, no sabriem dir sinó que tenim per cert que no ha d'augmentar en res la carrera literària de son autor. Astracanada en dos actes, el segon evidentment massa extens i difús, l'anomena ell mateix, i astracanada és. Ara que no ho tenim en realitat per un mèrit, ni creiem honestament que sigui això el que més ens manca; ni pensam, d'altra banda, que prendre per aquí deixi de tenir greus perills per al nostre teatre. Fer riure ja està bé. Però en tot hi ha maneres, i dificilment es pot matar mai tot el que és gras.—L. M.

RECULLS DE FORA

Es pot ben dir que l'actualitat política ha estat acaparada durant el juny per la sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals sobre la qüestió de competència plantejada pel Govern de la República, feta pública dia 8 i amb la qual l'alt tribunal falla a favor del recurs presentat pel Govern, negant al Parlament Català competència per dictar la Llei de contractes de cultiu.

La sentència causà la natural emoció en els sectors esquerrans i nacionalistes de Catalunya. En la sessió de dia 12 al Parlament Català, abans de la qual plegaren les botigues i una gran multitud ocupà la Plaça de la Ciutadella, després de un enèrgic discurs del President Sr. Companys i altres dels representants de les minories—àdhuc del Sr. R. d'Abadal qui, malgrat l'hostilitat del públic i d'alguns diputats, fixà la posició del seu partit, Lliga Catalana,—fou llegida i aprovada novament la mateixa llei de Contractes de cultiu, amb l'afegitó d'un article addicional que li dóna efecte retroactiu fins a la data d'aprovació de la primera llei.

El mateix dia 12 en la sessió de les Corts de Madrid, després d'haver quedat aprovat l'articulat del pressupost de Treball, el Sr. Santaló llegí una declaració política i sense esperar el discurs del Cap del Govern, la minoria d'Esquerra Catalana es retirà del Saló. Seguidament el Sr. Aguirre anuncià que els nacionalistes bascos es retiraven igualment, per solidaritat amb els nacionalistes catalans.

* * *

Aquests foren els únics efectes immediats de la sentència, malgrat els accentuats rumors de crisi correguts. Dia 13 a la nit arribaren a Barcelona els parlamentaris catalans d'esquerra acompanyats de dos bascos, essent rebuts pel Govern de la Generalitat i per una gentada imponent.

En la sessió de Corts de Madrid de dia 19 la minoria monàrquica de "Renovación Española" demanà per boca del Sr. Goicoechea que fos discutida amb urgència la qüestió catalana, contestant el Cap del Govern que, per estar-se gestionant una solució jurídica no creia oportú el plantejament del debat polític que s'intentava. Dia 21 provà novament el Sr. Calvo Sotelo de donar estat parlamentari a la qüestió, impedint-ho el Cap del Govern.

En la sesió extraordinària del dilluns 25 el Sr. Samper donà per fi estat parlamentari a la qüestió entre el Govern i Catalunya amb un discurs. Parlaren després els caps de minoria Srs. Goicoechea, Gil Robles, Cambó, Prieto, Melquiades Alvarez, Azaña, Martínez de Velazco. Dia 27 llegí el Cap del Govern a les Corts la demanda d'autorització per legislar amb Decrets-Lleis en la qüestió esmentada.

* * *

A les Corts de Madrid començà el mes amb la discussió i aprovació del pressupost del Ministeri de Marina; el projecte de llei sobre Radiodifusió, combatut pels catalans per cuant invadia les atribucions concedides en l'Estatut. Seguí la discussió i aprovació dels altres pressupots dels diversos ministeris. En la sessió de dia 13 fou aprovat l'articulat del projecte de llei de Radiofusió, amb diverses esmenes del Sr. Solà. Dia 29 quedaren aprovats els Presuposts generals de l'Estat.

* * *

Com s'havia anunciat, i en protesta per la derogació de la llei de Termes Municipals, esclatà dia 5 la vaga de camperols, que no tengué en cap moment el caràcter de general que pretenia donar-se-li i que, per les mesures de previsió adoptades d'antuvi pel Govern, acabà amb fracàs. A Barcelona segueix encara la vaga de contramestres del "Radium", que afecta a l'art tèxtil. Dia 9 fou implantat pel Govern el règim de prèvia censura que durà fins dia 24 per tal d'evitar, es digué, la propagació de falsos rumors. Un decret del 24 aixecava l'estat d'alarma implantat arreu d'Espanya, deixant només subsistent el de prevenció. Dia 19 es reintegraren al treball els metallúrgics de Madrid, solucionada la vaga de mesos amb la implantació de la jornada de 44 hores.

* * *

El Parlament català votà definitivament en la sessió de dia 7 la llei de l'Institut d'Acció Social Universitària i escolar de Catalunya. Dia 8 fou aprovada la llei sobre capacitat jurídica de la dona i dels conjuges. Fou presentat pel Conseller de Finances Sr. Martí Esteve i discutit el projecte de pressupost de la Generalitat pel segon semestre de 1934. I discutit i aprovat el projecte de llei de Conservació del Patrimoni Artístic i Arqueològic de Catalunya.

* * *

A l'Ajuntament de Barcelona hi hagué canvis en el Consell de Govern motivats per la substitució, per dimissió presentada, del Sr. Serra Hunter a la presidència de la Comissió de Cultura, el lloc del qual passà a ocupar, per elecció, el Sr. C. Cortés, i del Sr. Vachier a Circulació, substituït pel Sr. Ventós de resultes de l'afer dels autobusos Forner.

* * *

A Venècia els dies 14 i 15 s'entrevistà amb el Duce el Führer Alemany Hitler. Sembla que els dos punts principals de la intel·ligència resultant d'aquestes converses, de les quals no en sortí cap acord escrit, foren: el reconeixement, per part de Hitler, de la independència d'Austria, i el de la plenitud de drets d'alemanya en matèria d'armaments, per part d'Itàlia.

* * *

Altres punts a recóllir de la politica internacional durant el mes són: els preparatius de la nova Conferència Naval que ha de substituir els acords de Londrés de 1930, que acaben en 1935; els abundants desplaçaments diplomàtics, entre ells la *tournée* del Ministre francés Sr. Barthou; el discurs de Von Papen contra els extremimes radicals nazis, contestat pel Ministre de Propaganda del Reich, Goebbels; la reunió a Ginebra de la O. I. T,; i

els comentaris, encara nombrosos, als debats de Ginebra i l'adopció del pla francès.

* * *

Dia 4 arribà a Roma el Ministre d'Estat Sr. Pita Romero, en concepte d'Embaixador extraordinari al Vaticà per la negociació d'un concordat o *modus vivendi* amb la República Espanyola.

* * *

Els diaris han duit la nova d'haver obtengut la nacionalització com a francès el célebre compositor rus Igor Strawinsky.

* * *

Els premis de pintura i d'escultura de la Generalitat de Catalunya, recentment creats i que han estat atorgats enguany per primera vegada, ho han estat als artistes Manuel Humbert, premi "Isidre Nonell", i Josep Clarà, premi "Damià Campeny", respectivament.

* * *

Amb motiu del cinquantenari de la primera publicació del Sr. Jaume Massó i Torrents, un grup d'amics seus ha pres la iniciativa d'un homenatge, que consistirà en la publicació, en edició de luxe limitada a 50 exemplars, d'unes memòries titulades *"Records de la meva vida literària"*, escrites expressament per l'erudit autor de la monumental obra sobre els antics poetes catalans.

* * *

Al Teatre Grec de Montjuic i organitzada per la Residència Internacional de Senyoretes estudiants tengué lloc diumenge dia 10 un festival de dansa que comprenia nna visió retrospectiva de la dansa a Europa fins a l'Edat Mitjana i una evocació de la dansa grega, tot interpretat per senyoretes residents amb la collaboració de la Banda Municipal de Barcelona.

* * *

Dia 16 tengueren lloc a Barcelona els actes d'homenatge a Pau Casals amb motiu d'haver-li estat atorgada la Medalla de la Ciutat. Fou descoberta la placa que dóna el nom d'Avinguda Pau Casals a una via nova, i en la Sala de Cent li fou entregada al gran violoncellista la Medalla i el títol de fill adoptiu de Barcelona. El 17 al vespre, en el Palau Nacional, tengué lloc el gran concert popular d'homenatge en el qual el Mestre Casals prenguè part, acompanyat de la seva orquestra.

* * *

A Barcelona fou inaugurada dia 16 horabaixa la III Fira del Dibuix, en la cual figuren uns cinc mil dibuixos d'artistes catalans.

El mateix dia, a les Galeries Busquets fou oberta la exposició II Saló del gravat organitzat per l'Institut Català de les Arts del Llibre.

* * *

Després de llarga malaltia, de la que es trobava ja convalescent, morí cristianament a Barcelona dia 28 el Conseller de Governació del Govern de la Generalitat Sr. Joan Selves i Carner. El finat havia servit també els càrrecs de Governador General i de Comissari d'Ordre Públic a l'època intermitja d'implantació de l'Estatut.

* * *

A Barcelona es reuní del 27 al 30 el VIII Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, en el Casal del Metge. Anexes al Congrés, apart de diverses festes i recepcions oficials, hi hagué obert el II Saló d'artistes metges.

* * *

El rei de Bèlgica ha donat la seva aprovació al projecte del Primer ministre, comte de Broqueville, de creació d'una biblioteca dedicada a la memòria de son pare el malaguanyat Albert Ir. Els cabals necessaris seran reunits per suscripció pública, i la biblioteca serà installada al centre de Brusselles, en front del Jardí Botànic.

Veus-ací un homenatge més profitós que un monument. Al mateix temps les Edicions Bernard Grasset de Paris han fundat, en homenatge al difunt Rei Albert I, un premi de 10.000 francs que serà atribuït cada any a un escriptor de nacionalitat belga i d'expressió francesa.

* * *

Alguns llibres nous:

Pere Quart: *Les decapitacions* (Editorial "Contraban").—Puixkin: *Boris Godonov*, Trad. de Joan Arbó (Quaderns Literaris. 7).—Fra. Alfons del Sagrat Cor de Maria: *El mes de juliol consagrat a la Verge del Carme* (Foment de Pietat).—Lluis Creus Vidal: *Visió econòmica de Catalunya* (Catalònia).—J. Puig i Ferreter: *Camins de França.*—J. Maragall: *Las Fiestas* (Obres de Maragall, XVI).—E. Poe; *Històries extraordinàries.* Selecció i traducció de Carles Riba (Quaderns literaris, 8).—P. Josep Sirvent, C. M. F.: *Vida compendiada del Beat Antoni Maria Claret* (Foment de Pietat).—Molière: *L'amor metge* (Obres de Molière, 5. Barcino).—† Joan Creixells: *Assaigs.* Volum I. (Catalònia).—Enric Clarasó: *Notes viscudes.* (Segona edició).—Enric Prat de la Riba: *Articles* (Biblioteca política de Ll.C. II).—Josep M.ª López Picó: *Farizada, la del somriure de rosa:* (Biblioteca Literària, 10).—Miquel Puig i Bonet: *Breviari pedagògic.*—Francesc Pujols: *El pintor Pidelaserra.*—F. Grau i Ros: *Catalunya-Orient.*—Francesc Borràs i Salellas: *Dietari d'un viatge al Canadà i Estats Units.*—R. Surinyac Senties: *L'ala sensible arran de terra.*

N O T I C I A R I

EXCURSIÓ ESCOLAR

Ha estat a Mallorca una excursió composta de vint-i-dos alumnes de la Escola d'Alts Estudis Mescantils de Barcelona, acompanyats del Vicedirector Sr. Espejo, i professors Srs. Carrió i Avila. Visitaren la ciutat i alguns pobles de la illa.

També una expedició d'alumnes de l'Escola Superior de Guerra i professors, en número de noranta dos. I una excursió francesa, procedent d'Orà, organitzada per "Oran Tourist" i presidida pel president M. Sanz, i periodista Gounno.

FESTA D'AVIACIÓ

Es celebrà al camp de so'n Sant Joan on s'aplegaren més de dos mil cotxes. Hi assistiren les Autoritats. La festa tengué dos aspectes: baptismes d'aire i acrobàcies. Hi prengueren part el bimotor Hawilland "Dragó" el biplà "Avre Avien" i monoplà "Romeu" amb els aviadors Srs. Camarassa, Mut i Xuclà.

NOVA LÍNIA AÈRIA

Ha estat inaugurada la nova linia aèria Marsella-Alger. A l'acte inaugural hi assistiren el Cònsol de França, Batlle d'Alcúdia i demés invitats. Es feren parlaments en els quals es lloà l'hospitalitat de Mallorca i vots per l'èxit de la nova empresa.

GOVERN CIVIL

El Governador ha fet a saber a la Diputació i Ajuntament que, no havent-se presentada cap proposta acceptable per a instalar el Govern Civil, l'Estat construirà un edifici a posta si la Ciutat dóna els solar.

PER LA NOSTRA LLENGUA

La meritíssima entitat "Foment de Cultura de la Dona" de Soller ha organitzat un curs de Morfologia, Sintaxi i Ortografia de la nostra llengua a càrrec de Miquel Arbona Oliver.

ESQUADRA ESPANYOLA

Amb motiu de les maniobres ancorà a la nostra badia. En els seus vaixells han vengut S. E. el President de la República, els Ministres de Finances, Justícia i Guerra, els Diputats que formen la Comissió de Marina, periodistes i invitats. La desfilada de vaixells davant S. E. es feu a sis milles al sud del Cap Blanc.

PREMSA NOVA

A Sóller el periòdic quinzenal *"Union y Cultura"*, publicat per la Casa del Poble i per defensar els interessos generals d'aquella ciutat.

A Palma *"El Gato Taurino"* setmanari que vé a clavar "les ungles en les carns de tots els mercaders, fantoxes i Judes Iscariots que prostitueixen, escarneixen i venen la nostra amada festa nacional".

EL NOSTRE TEATRE

Amb motiu d'una funció a benefici de l'Asil de Betlem el Teatre Principal s'estrenà una zarzuela, amb el nom de: "Bet Maria l'errada de comptes" lletra de Maria Esteva de Vicens i música del Mestre Artur Baratta.

ESCOLES PÚBLIQUES

Han estat graduades les següents: Ses Finestres Verdes (tres seccions), Coll d'En Rebassa (cinc seccions), So'n Espanyolet (vuit seccions).

AERO CLUB

Es parla de la pròxima inauguració d'un Aero Club.

L'aviador Gaztañondo donà començ a l'Escola de pilotatge explicant a bon nombre d'alumnes el maneig de l'aparell. Pensa dedicar atenció preferent a tota casta de deports, principalment l'automovilisme.

MUSEU PEDAGÒGIC PROVINCIAL

Ha clos dignament el "Curset de tests", que amb tant d'èxit s'ha descapdellat a Mallorca, el Dr. Emili Mira, Catedràtic de Psiquiatria de la Universitat de Barcelona i Director de l'Institut Psicotècnic de la Generalitat de Catalunya, qui parlà sobre: "Orientació Profesional". A l'acte de clausura hi assistiren les Autoritats. Feu la presentació del Dr. Mira l'organitzador i animador del curset Dr. J. I. Valentí Marroig.

DISPENSARI CENTRAL DE L'AJUNTAMENT

Amb gran solemnitat es celebrà la inauguració d'aquest Dispensari Municipal, que l'Ajuntament actual acaba de crear, degut en gran part a l'entusiasme del Batle Sr. Darder. El rètol del Díspensari apareix en la nostra llengua, damunt el portal d'entrada.

Està integrat per una sèrie de seccions: Otorinolaringología, Inspecció Mèdico Escolar, Oftalmologia, Odontologia, Sifiliografia, Psiquiatria, Maternologia i Infància amb un laboratori de llet maternitzada, i un gabinet amb un aparell "Raigs X". Les autoritats feren parlaments posant de relleu la importància d'aquest Dispensari per quant ha de desplegar una acció eminentment higiènica, no ja curativa sinó preventiva i educativa, dins el poble necessitat. Es una part de l'obra magnifica que en l'aspecte sanitari vé realitzant el primer Ajuntament de la República.

ESCOLA ELEMENTAL DEL TREBALL

Aquest Centre educatiu professional ha oberta una exposició dels treballs realitzats pels seus alumnes durant el proppassat curs. A l'acte d'inauguració hi assistiren les Autoritats. S'hi poden veure treballs ben importants fets per les seccions d'electricitat, metallúrgia, fusteria i ebanisteria, que demostren la puixança de l'escola.

BENEFICÈNCIA

S'ha celebrat a la nostra ciutat la "VII^na^ Assemblea de Caixes d'Estalvi Benèfiques" amb assistència de molts d'assembleistes de fora. S'hi discutiren diverses matèries pertocants a beneficència i millorament de aquests establiments.

Aprofitant l'estada a nostra illa realitzaren els assembleistes diverses excursions als punts més interessants de Mallorca.

EL MESTRE FALLA

L'insigne compositor Manuel de Falla ha sortit cap a Granada, via Gibraltar, després d'haver passat l'hivern a Mallorca, on seguí treballant en el poema "L'Atlàntida".

COSTUMS QUE RETORNEN

Enguany, amb motiu de la festa de Sant Joan, ha actuat la Confraria i s'ha passetjat el bou pels carrers del barri, a Ciutat, acompanyat de les xeremies i nodrida corrua d'atlots. Són els antics costums populars, que reviscolen després d'alguns anys d'adormissament.

LA BIBLIOTECA PÚBLICA

Ha estat a Mallorca el Director de la Biblioteca Nacional i Inspector General de Biblioteques de l'Estat Sr. Miquel Artigues i Ferrando per tal de visitar la Biblioteca Provincial, i planejar la seva transformació, i reorganització de serveis en vistes a la màxima eficiència dels seus riquíssims fons.

LA REFORMA AGRÀRIA A MALLORCA

Accedint a instàncies de la "Federació Obrera" del poble de Puigpunyent fou venuda la finca "So'n Forteza" entre els obrers inscrits en el cens de camperols, no havent-hi terra abastament per tots els demanants. Així ha començat a implantar-se a Mallorca la llei de Reforma Agrària aprovada per les Corts Constituents de la República.

NOCES D'OR

Amb motiu de celebrar-se les noces d'or de l'ordenació sacerdotal de l'Excm. Arquebisbe-Bisbe de Mallorca Dr. Josep Miralles i Sbert dia 16 del corrent, el diumenge dia 17 tengué lloc una festa religiosa a la Seu, seguida de recepció a Palau. Afegim la nostra a les moltes felicitacions rebudes pel Prelat.

La Redacció solament es fa solidària dels treballs que no porten signatura. Dels articles signats en són responsables llurs autors.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR: *ANTONI SALVÀ I RIPOLL*

ADMINISTRADOR: *JOAN I. VALENTI I MARROIG*

Redacció i Administració: *Palacio,* 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D' EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA